

17 mai 1942 - Minneapolis.

~~(Mannen har vært til Norge flere ganger)~~

Det er med glede, men også med bevegede følelser, at jeg i dag, 17 mai, Norges nasjonaldag, står her og skal tale til kvinner og menn av norsk sett.

Det har vel hendt mange ganger før her i landet at gjester har båret fram en hilsen på 17 mai fra Norge til det utflyttede Norge i Amerika.

Men det var vel helst i lykkelige tider, da gjesten kunne si til dere: Det står bra til i gamle Norge. Ja visst kan det være vanskeligheter, der som i andre land, men tross vanskelighetene holder vi i det frihetsbrev, den grunnlov, som fedrene på Eidsvold gav det norske folk i 1814 i akt og ære. Det er i overensstemmelse med dens ord og prinsipper at vårt lovverk gis og vårt samfund bygges ut.

Men i dag kan jeg dessverre ikke bringe dere en slik hilsen. Og derfor er min glede over å få lov til å være til stede her i dag nokså meget blandet med følelser av en helt annen art.

17. Mai tale i
Minneapoles og Dødsbøtte 1942 - 2 -

17. mai har i over 100 år vært det norske folks nasjonaldag. Den har vært en festens dag, en minnens dag, men samtidig også en dag med lange mål, ^{med} en appell i sitt minnerike navn, og sin plass i årstiden, til å elske fedrelandet og bygge det ut til en god og lykkelig heim.

Det var selvfølgelig gleden over grunnloven og den nyvunne frihet som i de første årene gav 17. mai-feiringen innhold og betydning.

Men etter hvert ble man mer og mer klar over, at det ikke er tilstrekkelig livskost å leve bare på minner. Tiden står aldri stille, og enhver tid reiser nye spørsmål og nye problemer som krever sin løsning.

Skal løsningen bli tilfredsstillende, så må fortid, nutid og framtid knyttes sammen. Nutidens forhold må sees på bakgrunn av fortidens erfaringer og framtidens mere fjerntliggende viljes- og ønskemål.

Og et slikt sammenknytningspunkt har 17. mai-feiringen

alltid vært. Man feiret minnet om det store og gode i nasjonens utvikling, og man forberedte det nye som måtte komme.

På 17. mai ble alle de store saker tatt opp til diskusjon og drøftelse. På folkefester og i 17. mai folketog ble deres betydning klarlagt, slik at løsningen og gjennomførelsen ble modnet i folkets sinn og avgjørelsene ble et utslag av en samlet og fri folkevilje.

Og den unge slekt var med på 17. mai. Barna var alltid med. Fjernt fra de politiske kamper som var til stede i Norge som i andre land, gikk vårkledde, jublende og syngende barne-skarer i hundrer av 17. mai barnetog rundt om i Norges land.

Og de vokste opp, slekt etter slekt, til et folk som elsket friheten og fedrelandet.

Jeg har sagt: Det var. - Når jeg har brukt dette uttrykk så er det fordi det er ikke slik nå lenger. 17. mai-feiringen er forbudt i Norge, og grunnlovens frihetsprinsipper

og bestemmelser er trampet ned av utenlandske soldaters støvler.

I dag står flaggstangen naken på Midsvolds-bygningen.

Det norske folk er en liten nasjon. Dette folk bor i
et hårdført land, med et barskt klima, og med Nordsjøen og Ishave
brusende og stormende inn mot landets lange kyst.

Men dette landet, - rikt eller fattig, mildt eller
hårt, - det er elsket av folket som bor der. Og det er ikke
så rart, for Norge er et vakkert land, vakkert både vinter og som-
mer. Men kanskje aller vakrest om våren, - ved 17. mai-leite.
Ingen som har sett Norge i vådrakt, glemmer det så lett. De lyse
netters land, med lysegrønne bjørker, med kvitsymra som et bel-
gende hvitt silketeppe over alle uthaver og langs veikantene,
og med de flomfylte vårbekke hengende som kvite brudeslør ut over
fjellsidene. Alt dette gjør selve den lave, grå stua oppe i lia,
hvor en kanskje hadde sin første barndomsheim, til et gyllent
eventyrslett, som aldri går ut av ens minne.

Heimfølelsen skaper også kjærlighet til hele landet,

I alle de tusen heimer er slekters arbeid lagt ned gjennom

Århundrer. Det er fars og mors slit og arbeid som skaper minner,

og som binder slekten til heimen og landet.

Og om noen reiser ut, så lengter han heim igjen, for

heimen, - den tryllebunne heimen - det er og blir under alle
forhold Norge.

Vår Saga forteller oss at friheten, - den personlige

frihet, - alltid har vært en hellig ting, som vernet og bevaret

gikk i arv fra slekt til slekt i vårt land.

Og Saga sier videre, at ble det gjort forsøk på å

krenke denne folkets gamle frihetsrett, fikk tyranni og diktatur

overmakten, så reiste folke - tross sin kjærlighet til heimen og

landet, - ut fra Norge for å bygge heimer i andre land. Men de

glemte aldri Norge. I dåd og i kvad uttrykte de sin kjærlighet

til landet.

I Norges historie har vi en lang tid som en pleier

å kalle " de mørke Århundrer". Norge var ikke et fritt land i

danne tiden, men likevel: Etter det vi nå har opplevet, så var ikke tiden så mørk som mange tror.

Det kom bar landet oppe, og som til slutt førte fram til hel og full selvstendighet, det var at det aldri lyktes noen fremmed innflytelse å knekke det norske folks nasjonalfølelse og frihetsvilje.

Den levet, tross landets ufrihet, i alle norske bygder og byer, og den lever den dag i dag: Den var det som gjennom hårder tider og stor nød vernet om våre historiske og nasjonale tradisjoner, og reiste folket, når tiden var moden, til åpen kamp for landets frihet og selvstendighet.

Nettopp nå gjennomlever Norge og det norske folk forferdelige, hårde tider igjen. Hårdere og forferdeligere enn kanskje noen gang før i landets historie.

Norge er i dag et hørtatt land.

På tyvers og røveres vis brøt en fremmed makt, -
Tyskland - en natt inn i vårt land, og brente og skjendte, myrdet
og stjal hele landet over. De har tent landet for matvarer,
klar og alt hva det norske folk trenger. Og nå går det ut over
råvarene.

Fra Lindesnes til Nordkapp står i dag tyske soldater
det som Tyskland tok 9. april 1940,
for å søke å beholde/rovet/ for Norge er nemlig av stor betydning
for deres kamp om verdensherredømmet. Hård erfaring har imidler-
tid lært dem, at så lenge den gamle personlige frihetsvilje lever
hos det norske folk, så lenge kan de ikke føle seg trygge. Og
derfor søker de fremmede makthavere å knekke denne frihetsviljen.

Folkets urgamle rettigheter, som er så godt uttrykt i
den kjente strofen : "Fritt tør han tenke og fritt tør han tale,
fritt tør han virke til Norriges held. - er nå blott en
gjenlyd fra en svunnen, men lykkeligere tid. Grunnloven er
krenket, nær sagt alle paragrafer, og alle øvrige norske lover
som vernet om frihet, rett og rettferdighet er satt ut av kraft.

De tyske voldsmenn og undertrykkere og deres hjelpere - quislingene - denne brøkdel av det norske folk - sier at det som de praktiserer i Norge er en ny ordning, et nytt system, som skal gjøre det norske folk lykkeligere.

Å nei, det er ikke noe nytt system. Og lykken er det sånn også smått bevent med. Det er bare et forsøk på å tvinge menneskeheten tilbake til den svarteste middelalder. Det er en syk hjernes sadistiske trang til å herske over andre, til å utgyde blod, til å pine sine medmennesker, og til å brenne og ødelegge kultur og verdier som slekters slit og arbeid har bygget opp. Slik har iallfall nazismens resultater vært hittil. Og de vil vedbli å være det for brutalitet har aldri skapt annet enn ulykke.

Det kan kanskje være at nazismen har formådd å ensrette hele det tyske folk. Det er kanskje mulig at den har formådd å drepe, hva jeg vil kalle den tyske folkesjel, så folket ikke lenger makter å se forskjell på godt og ondt. Dette og mere til av usannsynligheter og uhyrligheter, som er en selvfølgelig del

av nazismen, kanskje være mulig, - ennåkjent jeg har litt vanskelig for å tro at et stort folk, selv om det i årevis er misledet, i langden vil finne seg i å være en sinnsyk ledelses slaver og kanonfede.

Men la det nå være som det vil med det. Ett er sikkert, og det er, at den norske folkessjel har tyskerne ikke maktet å binde, langt mindre kvepe.

Jeg har sagt til den gjennom radioen: "Skammer de dere ikke? Dere har i kraft av deres militære overlegenhet overtatt, og benytter alle midler som et moderne samfund rår over når det gjelder å påvirke folkemeningen. Dere har stjålet hele den norske presse. Dere har overtatt kringkastingen. Det er bare dere og landsforræderne som har møte- og tale-frihet. Dere kan fremsette de mest hårreisende løgner og beskyldninger både i avisene, i kringkastingen og på møtene dere holder, mens ingen annen oppfatning får komme til orde. Hvis noen forsøker å si sannheten, forsøker å korrigere deres uhyrligheter, så vil han uten lovmål og dom bli kastet i fengsel og utsatt for en

fryktelig tortur. - Og tross dette, så har dere enda ikke maktet å knække det norske folk, langt mindre å overbevise det om deres nye systems fortrinnslighet."

Norge var ikke militært forberedt på et slikt overfall som det vi ble utsatt for den 9. april 1940.

Det kan selvfølgelig reises det spørsmål: Hvorfor var ikke Norge forberedt på krigen? Til det kan jeg like så selvfølgelig svare med det motspørsmål: Var det noe land som var forberedt? Jo, det var nok ett, nemlig Tyskland. De andre var alle mer eller mindre uforberedt.

I 125 år hadde Norge levet i fred og god forståelse med hele verden. Under hele den forrige verdenskrig klarte Norge å bevare sin nøytralitet. Det var mange ganger vanskelig, men det holdt. Det måtte gjøres innrømmelser snart til den ene og snart til den andre av de kjempende parter, men vi så det slik, at nær sagt alt var bedre enn at landet ble dratt inn i krigen.

Selv om vi de bevarte vår nøytralitet, så ble landet ikke uberørt av krigen og dens følger. Den økonomiske verdenskrise etter krigen rammet Norge nokså hårdt. Vi fikk en stor arbeidsledighet. Jordbruket var, vesentlig på grunn av valuta-svingningene, sterkt forgjeldet og derfor ulønnsomt. Omtrent de samme vanskeligheter gjorde seg også gjeldende for våre fiskerier. Alle krefter måtte derfor settes inn på å avhjelpe disse krise-vanskeligheter, og jeg er stolt over å kunne si, at vi nådde nokså langt i våre bestrepsler, takket være at alle uten hensyn til parti gikk inn for å avvikle krisen.

Alle land hadde sine krisevanskeligheter, og skulle vi løse våre, så måtte de derfor løses innenfor landets grenser. Jeg kan ikke gå i detaljer, men bare nevne, at aldri har det vært brutt opp og hydyrket så meget jord i Norge som i de siste 10 år før Norge ble overfalt av tyskerne. Jordbruket ble gjort lønnsomt, kommunikasjonene forbedret, og her ble det lagt mest vekt på at forbedringene kom de tidligere veilese og avsidesliggende bygder til gode.

For fiskeriene ble også stillingen forbedret, bl.a. ved at det ble sørget for at driftsmidlene ble fornyet og modernisert, nye markeder ble åpnet, og lønnsomheten for den aktive fisker bedre sikret, - alt sammen satt i verk av Staten og med Statens støtte.

Men det var ikke bare på det økonomiske område det ble arbeidet. Også på det sosiale og kulturelle område hadde vi en rik utvikling, f.eks. ved støtte til boligbygging, utvidelse og forbedring av syke- og ulykkestrygden, gjennomførelse av alderdomstrygd, et forbedret og utvidet skolevesen, opprettelse av fagskoler, støtte til den vitenskapelige forskning, og så videre?

Jeg tror at framtidens historie vil erkjenne, at det var en stor og god utvikling i årene 1935 - 40. Og jeg tror også at historien vil bekrefte, at dette var et resultat av samarbeidet mellom de forskjellige politiske partier.

Haar quislingene, fedrelandsforræderne, nå forteller at Norge stod på kanten av kaos og revolusjon, og at dette kun ble avverget ved at tyskerne overfalt vårt land, så er det bare en loddrett løgn som de setter ut som et forsvar for deres

forbyterske handlemåte. Det kan nemlig ikke gis noe hederligt og rensligt forsvar for tyskenes overfald og quislingenes landsforræderi. Og derfor må løggen benyttes.

Ved krigsutbruddet i 1939 var det for oss en selvfølge at alt måtte gjøres for å holde vårt land utenfor krigen. Vi var nøytrale og ville vedbli å være nøytrale, men samtidig var vi klar over at det kunne komme situasjoner hvor vi ble nødt til å forsvare vår nøytralitet. Bevilgningene til militære formål var derfor i de siste 3-4 år blitt sket betraktelig, ja, jeg kan trygt si, at aldri har det vært bevilget så meget til militære foranstaltninger i Norge som i årene 1935-40 og især i årene 1938-40. Vi skal imidlertid villig innrømme, at på dette område var vi for sent ute.

Et sterkt, moderne militært forsvar kan ikke improviseres på en kort tid, især når en hverken har de nødvendige fabrikker eller de nødvendige materialer for en krigsproduksjon, og det hadde ikke Norge.

Og dessuten: En hel del andre land er blitt angrepet og okkupert av Tyskland. Land som var mange, mange ganger så

store og sterke som Norge. Land som før krigen ble betraktet som sterke militær-makter. Hvordan er det gått med dem?

Den 1. september 1939 angrep Tyskland Polen, og den 29. marsjerte tyskerne inn i Warsjava.

Den 10. mai ble Belgia og Holland angrepet. Den 15. mai overgav den hollandske arme seg, og den 28. samme måned måtte den belgiske arme lide samme skjebne. Jeg anfører ikke dette som noen undskyldning men som et bevis på hvordan den tyske juggernaut rullet frem over et uforberedt Europa.

Norge var, som jeg før har sagt, ikke forberedt på krig da overfallet kom den 9. april 1940, men Norge valgte å kjempe. Norge ville ikke overgi seg uten kamp. Og i 62 dager kjempet det norske folk sammen med en del allierte styrker en forbitret kamp mot overfallsmennene, og tilføyet dem så store tap at de har skammet seg for å offentliggjøre dem. Vi er i dag så noenlunde sikker på at tyskernes tap under krigen i Norge er ikke under 60,000. Nordmennenes tap var omkring 1,500.

I begynnelsen av juni 1940 var imidlertid stillingen for de allierte nokså vanskelig. Polen, Holland og Belgia var

okkupert av tyskerne, og de engelske tropper hadde måttet evakuere fra fastlandet. Det ble derfor av de alliertes krigsråd besluttet å trekke de alliertes hjelpekorps tilbake fra Norge.

Ennskjønt våre tropper sammen med dette hjelpekorpsnettopp hadde tilbakeerobret Narvik, så var det klart for oss, at uten noen hjelp kunne vi ikke holde det gående lenger. Vi hadde soldatene, men vi manglet ammunisjon, for våre ammunisjonsfabrikker lå i Syd Norge og var tatt av tyskerne. Omtrent hele det Nordlige Norge var enda i vår hånd, men en fortsettelse av krigen ville bare ha medført at tyskerne brutalt ville ha bombet og brent byer og bygder i Nord-Norge, selv om de ikke hadde noen militær forlegning eller militær betydning. Jeg behøver bare å minne om hvordan de i Nord-Norge bombet og brente Bodø og Fauske. Noen militær betydning hadde hverken byen Bodø eller landsbygden Fauske. Enten bombet de disse stedene for morro skyld, eller også for å sette skrekk i befolkningen.

I samråd med våre militære øverstkommanderende besluttet derfor Konge og Regjering å nedlegge våpnene og oppgi kampen.

Videre besluttet Konge og Regjering, i overensstemmelse

med den fullmakt og myndighet som Stortinget hadde gitt Regjeringen på Elverum den 9. april 1940, å forlate Norge for å fortsette kampen utenfor landets grenser.

Norge har hatt mange Regjeringer siden grunnloven ble gitt på Eidsvold i 1814. De forskjellige Regjeringer har måttet ta store og viktige avgjørelser. Vi kan lese om disse i vår historie, men vi vet lite eller intet om hvordan det føltes å ta avgjørelsene. Personlig vet jeg, at for den nåværende Regjering har det vært tre avgjørelser, som var så tunge og ansvarsfylt at de satte varige merker i de menns sinn som var nødt til å ta dem.

Den første var da Regjeringen natten til den 9 april 1940 nektet å bøye seg for det tyske ultimatum, og i stedet oppfordret Norges folk til å oppta Kampen. Vi visste hva det vilde bety. Vi visste hvilke ulykker krigen vilde bringe, men vi visste også at det var vår plikt å ta kampen.

Den andre var da det første engelske hjelpekorps ble trukket tilbake fra Andalsnes og Molde, og vi måtte trekke oss tilbake til Nord-Norge for å fortsette kampen der. Det var et

håp som brast den dag, håpet om å jage tyskerne ut av Oslo og hele Syd-Norge.

Den tredje var da vi besluttet at Konge og Regjering skulle forlate Norge, - og den var den tyngste av dem alle. Da vi tok denne beslutningen var vi klar over at den kunne misforståes, og at den kunne skape mismot hos det norske folk. De hadde kjempet og lidt i forventningen om at Norge skulle få effektiv hjelp til å jage tyskerne ut av landet. Og så flyktet, - som det ble sagt, - Konge og Regjering ut av landet, og alt likesom brast sammen for dem.

Vi var imidlertid klar over to ting, og det var, at falt Konge og Regjering i tyskernes hender, så kunne de med full grunn hevde, at nå kunne de innsette en lovlige Regjering. Og det andre var at enda var hverken Europas eller Norges skjebne avgjort. Og vår plikt var at kjempe for Norges frihet så lenge denne skjebne ikke definitivt var avgjort. Og ganske riktig. Det kom en tung og trøstesløs tid for det norske folk utover forsommeren 1940. Men tross dette måtte Regjeringen holde en klar linje.

Men denne trøstesløse stemning varte ikke lenge. Tysker-

nes brutalitet og plyndringer, deres troløse framferd mot Stortinget, deres tilsidesettelse av norsk lov og rett, samlet det norske folk. Og folket forstod også at kampen mot tyskerne, nasismen og undertrykkelsen måtte fortsette, selv om det militære forsvar var nedlagt. De forstod at kampen måtte fortsette inntil seiren var vundet.

Det norske folk forstod nokså snart, at i og med at Konge og Regjering hadde bygget opp en norsk administrasjon i England, så hadde Tyskland tapt et stort og viktig trekk i spillet om Norges skjebne.

Kongen og kongehuset var ikke avsatt. Kongen ble tvert imot mer og mer den ledende førerskikkelse for norskdom, for frihet og for landets frigjørelse.

I England satt dessuten den norske Regjering, - den eneste lovlige Regjering, - med et lovlig Stortings fullmakt bak seg. Det er kommet flere regjeringer til England fra land som tyskerne har overfaldt og okkupert, men ingen har en slik fullmakt som den norske. Den hadde brakt Norges Banks gullbeholdning ut fra Norge, så ikke de tyske røvere og tyveknekter fikk tak i den.

Den ligger sikkert forvaret til Norge igjen er et fritt land, og kan da brukes i gjenoppbygningens tjeneste. Historien om hvordan gullbeholdningen ble berget er et eventyr som det vil stå glans av i generasjoner fremover. Den ble fraktet fra Oslo og opigjennom landet på bilet langs veier i bunnløs telelesning, den blev lastet ombord i skip og aksiter mens bombene regnet rundt dem som arbeidet for livet med å bringe verdiane i sikkerhet. Små fiskefarkoster luret sig nordover langs landet - lastet med gull. Det hele var et eventyr - men det endte godt. Der var tomt i Norges Banks kjellere da tyskerne kom dit, og gullet ligger i trygg forvaring her i landet.

Og fra England og fra Amerika disponerer og dirigerer den norske Regjering hele den store og moderne norske handelsflåte, - den tredje ~~eldeste~~ største i verden. Den bestod ved krigens utbrydd av over 1,000 skip med en samlet tonnasje av over 4,800,000 gross tonn, og med en besetning av ca. 25,000.

Her slo også Regjeringen til straks. Der ble sendt ut opfordring til norske skip på alle hav om at øieblikkelig gå til

närmeste ~~nordlige eller~~ allierte havn. Våre skipskapteiner og sjefolk sørget for å gjøre Regjeringens beslutning og opfordring effektiv. Tyskerne og quislingene forsøkte å lokke dem til å gå til såkalte "nøytrale" havner, som de kontrollerte, men der var ingen som lot seg føre bak lyset.

Jeg husker godt den dag vi fattet vår beslutning om å rekvirere den norske handelsflåte. Det skjedde i et nedsnedd sommerhotell, Stuguflåtan, øverst oppe i Romsdalen. Det var surt og kaldt inne og der var ikke koseligere utenfor heller, for det regnet bombene ned. Men den beslutning som vi fattet der, og som vår sjemannsstand satt i verk - den tilføiset Tyskland det største tap og det største slag som det har lidt i krigen hittil. Det gikk glipp av de mange millioner tonn - skipene gikk til de allierte og blev en enorm styrkelse for deres krigsmakt.

Disse 25,000 sjemenn bringer bensin, oljer, ammunisjon, fødevarer og råvarer av enhver art til England og til de forskjellige krigeskueplasser. For bare å ta et eksempel kan nevnes, at de norske tankflåte, som er den mest moderne og mest hurtiggående i hele verden, transporterer omkring 40% av all den bensin som England og dets allierte bruker til sin krigsførsel.

Mange, mange av våre skip er blitt senket siden den 9. april 1940, og hundrer og atter hundrer av våre sjefolk har mistet livet. Men de overlevende fortsetter å seile, fortsetter kampen. Det er våre sjefolk ombord på vår handelsmarine som på utefronten fører an i kampen for å gjenvinne Norges frihet og selvstendighet. De gjør det ikke for gods og gulls skyld. De gjør det heller ikke for å vinne offentlig heder og ære. Men de gjør det for landets skyld, og for folkets skyld. De har sin familie og sine kjære hjemme i Norge. De kan ikke komme i forbindelse med dem. De vet ikke hvordan de har det. Tross denne fryktelige uvisshet, som kan tære så forferdelig på et menneskes sinn, fortsetter de sin kamp, sin farefulle innsats. Vi som sitter forholdsvis trygt på land, vi makter ikke å vurdere deres innsats. Vi forstår bare at de, kanskje ubevisst, har resonnert som dikteren når han sier: "For, hvis et folk skal leve, må noen kunne dø." Vi bøyer vårt hode i en stille takk til dem alle, - både de som lever og de som er døde.

Norge kjemper i dag på to fronter, - på utefronten hvor sjemennene går fremst i kampinjen, og på hjemmefronten, hvor he'

det norske folk deltar i kampen.

Det er en hård, bitter og vanskelig kamp hjemmefronten i Norge i dag må føre. Den er det, fordi den må kjempes uten våpen, og mot en fiende, som ikke alene er vepnet til tennene, men som er brutal og hensynsløs, slå og løgnaktig, og som ikke skyr noe middel for å nå sine mål. Det norske folkets våpen og styrke i denne kampen er samholdet og en ubøyelig frihetsvilje.

Norge var før 9. april 1940 et fritt land, hvor folket i ly av et fritt, demokratisk styresett hadde opparbeidet en høy kultur og en høy levestandard. Tyskerne og quislingene sier i tale og skrift at de holder på å innføre et nytt system, en ny ordning. Jeg har før sammenlignet deres system med middelalderen, men jeg kommer til å tenke på at det vistnok er en fornærmelse mot middelalderen å sammenligne den med de forhold som nazismen skaper.

Det Norge som tyskerne i dag står i, det er en tysk konsentrasjonsleir, men innenfor denne leiren kjemper 98 a 99 % av det norske folk sin heltemotige kamp. Lag etter lag av befolkningen tar sin tårn. Vi kjenner Høyesteretts rakryggede holdning, og vi kjenner juristenes og legenes og idrettsutøvers strål-

ende innsats. Vi kjenner den norske arbeiderklassens stilling, som tyskerne måtte proklamere standrett mot, og hvor de første politiske martyrer led døden for sitt arbeid for frihetens sak. Siden er ca. 60 andre fra de forskjelligste samfundslag blitt skutt for den samme innsatts skyld. Og derved kan det gamle ordet overflyttes til oss: "Martyrernes blod roper til oss fra Norges jord."

Og nå sist er biskopenes, prestenes og lærernes mandige holdning og uredde fordømmelse av tyskernes fremgangsmåte mot kirken, mot kristenfolket, mot skolen og mot skolebarna, - et meningsrop som gir gjenlyd over hele verden, og som ikke vil forstumme før alle tyskere og quislinger har fått sin dom og sin straff.

Jeg sa i begynnelsen av min tale, at i gamle dager søkte folk ut av landet, fordi de ikke ville finne seg i vilkårlighet og diktatur. Det samme er tilfellet nå.

I tusenvis har unge nordmenn kommet seg ut fra Norge i de to årene som tyskerne har hatt makten der. Jeg sier "kommet seg ut", - for det er ingen liketil sak å reise ut fra Norge nå.

Deden venter dem som tyskerne griper i ferd med å forlate landet, og flere er allerede skutt, - enten fordi de selv har tenkt å reise, eller fordi de har hjulpet andre til å komme seg ut.

Men tross fengsel, tortur og død, så forssker flere og flere å forlate landet. Det er ikke for å grunnlegge nye riker, slik som vår Saga forteller at våre forfedre gjorde. Nei, det er for å slutte seg til de vepnede norske styrker, som den norske Regjeringen har i England og i Amerika. De vil ut for å få våpen, og for å lære å bruke dem når de kommer til Norge igjen. De reiser ut på de mest forunderlige veier og måter. De har reist jorden rundt. De har kommet over Nordsjøen i små farkoster, - ja, det er dem som har tatt seg over Nordsjøen i gamle robåter. Og alle har de ett mål: De vil bli satt i stand til å venne tilbake til Norge for å jage tyskerne ut av landet. Helt bortsett fra alle dem som kom fra Svalbard og fra Lofotenraidene tatt opp imot 3,000 har tatt seg over Nordsjøen.

Det er folk av alle aldre, men kanskje mest ungdommer, som kommer og melder seg til tjeneste. La meg få utføre arbeid for Norge, sier de. Bruk meg til hva du vil. En middelaldrende

mann, kjent spesialist på sitt område i Norge, sa til meg: "Jeg melder meg til tjeneste. Det er ikke så nøy med hva slags arbeid du setter meg til. Hvis du ikke har noe annet for øyeblikket, så kan jeg godt utføre budtjeneste."

En 70 års mann, ekspert i sitt fage en mann, hvis navn er kjent langs hele Norges kyst, sa til meg: "Ja visst er jeg gammel, men jeg tror jeg ennå kan gjøre Norge noe gang og tyskerne mye ugagn før jeg dør."

En dag møtte jeg en liten vakker gutt i marineflyver uniform. Han gjorde stram honnør, og jeg forstod at han gjerne ville snakke med meg. - Hvor gammel er du da? sa jeg. - 12 år, svarte han, og nå tjenestegjør jeg i marinens flyvåpen. - Du er vel bud da? - Ja, foreløpig. Men jeg skal slåss med tyskerne. - Hvor er du fra i Norge? - Fra Trondhjem. - Å hå, sa jeg. Ja, da får nok tyskerne passe seg når de møter deg.

Hjemmefronten skriver i dag noen av de stolteste blade i Norges tusen-årige historie. I nød og i sult, bestandig i fare for å miste både frihet og liv, kjemper de sin stille men virkningsfulle kamp. De kjemper en kamp som undergraver nazismen både

som idé og makt, ikke bare i Norge, men i hele verden. Derfor vil etterslekten stå i takknemlighetsskjuld til Norges hjemmefront, ikke bare til dem hvis navn er kjent, men også til alle de tusener unnevnte, hvis navn ei for mengden funkle.

Og så er det spørsmålet: Har all denne oppofrende kamp, denne kjærlighet til fedrelandet, noe å si oss, især på en dag som idag?

Jeg vil her minne om et par linjer av Bjernson. De lyder slik:

"Hvad du evner kast av
i de nærmeste krav."

Det kan ikke alltid være så godt å avgjøre, hva som er det nærmeste krav til ens innsats, men nettopp nå synes det meg at en slik avgjørelse ikke kan være vanskelig.

Det er sloppet tre adyr, tre villdyr løs i verden. Det er nazismens Tyskland, det er fascismens Italia og det er de gule djevlene fra Japan. De har omskapt land etter land til en ørken, og kaller det menneskenes frelse.

Henrik Wergeland har i sitt dikt "Cesaris" for over 100 år siden profetisk skildret resultatene av disse akse-

maktens frelsnings-arbeide.

Han sier:

"Låven som oldefar flikkede på,
og stuen med hundreårs takmose grå,
med vuggen av ek, hvori bestemor lå,
nedbrister i aske og glød.
Og akrene bestefar brøt
med menneskeådsler ligger bedekte:
~~Der ligger en fader,~~
~~med hjernen itu,~~
~~der ligger en moder,~~
~~med brystene flekte.~~
I blodet ved siden
seg rører en liten,
- å, stakkell den vesle,
han gråter endnu."

Passer det ikke på forholdene i de land, hvor disse udyr
raser fram? Joå jeg synes det. Jeg har selv sett noen av disse
resultater både i Norge og i England.

Og ved siden av mordene og ødeleggelsene har vi sett
barbariet, ^{og} rettskrenkelsene i de okkuperte land, fangselingene
uten lovmål og dom, konsentrasjonsleirene, torturens redsler.

I sammenligning med disse overgrep er det jo nesten smått å
nevne den materielle utplyndring som foregår, men også den er
et ledd i den såkalte nye orden som verden skal velsignes med.

Det nærmeste krav til oss alle i dag, det er å gjøre sitt

vi evner for å knuse villdyrene og deres makt. Gjør vi ikke det så er det ikke bare i Norge at folket vil lide. I hele Europa ja i hele verden vil all ~~rikedom~~ frihet og trygghet være drept for generasjoner fremover. Vi står foran en avgjørelse. Det beror på det nåværende slektled om avgjørelsen har gode eller onde følger _

Jeg takker på Norges vegne for all den støtte, all den hjelp og sympati som Norge har mottatt fra Amerika i disse for Norge så tunge tider. Jeg tror jeg kan si, at det kjempende Norge fattet nytt mot, nytt håp da Amerikas President og hele den amerikanske nasjon gikk inn i den felles kamp for det blødende og lidende Europas frigjørelse.

Og i særdeleshet retter jeg min takk til alle dere som er av norsk stt. Det finnes ikke den bygd eller by, ja, nær sagt ikke den familie i Norge, hvor i ke noen av slekten eller vennene har slått seg ned her i Amerika. Hvor mange varme tanker har ikke vandret vestover fra Norge, - hvor mange takkens tårer har ikke dryppet på Amerika-brevene, når far og mor har fått hilsen og støtte fra sønnen eller datteren som hadde reist over hit.

Nå kan ikke brevene gå mellom Amerika og Norge. Nå kan ikke økonomisk eller materiell støtte sendes, men jeg vet at hjemmefronten føler den største moralske støtte i at Amerika kjemper på vår side

Jeg vet at Amerika vil gjøre opp regningen med den makt som overfalt dere, likedan som Tyskland overfalt oss. ~~Men ikke har~~
~~den~~ Jeg føler meg også forvissset om, at Amerika ^{som} blir en av de viktigste faktorer når det gjelder å frelse demokratiet og friheten i verden. Og derfor retter jeg en appell til dere som er unge, og som er øttet fra Norge:

Vær med på å slå folkeforbryterne, masseforbryterne ned.
Vær med i ånd og i gjerning for å vinne seir over mørkemaktene.

Vær med og befri Norge. Vær med i tusen, - ja i titusen-
vis. La norsk-amerikansk ungdom være den som på ny tenner fri-
hetsfaklen i Norge.

Det er ikke gods og guld som vinnes ved en slik kamp, men bevisstheten om å ha gjort en plikt i en tung, men samtidig stor tid.

Og det er også bevisstheten om å ha vært med på å skape grunnlaget for trygghet, frihet og menneskeverdig tilvarelse for de slekter som kommer etter oss. Å eie denne bevissthet

er mer verd enn gods og guld.

*Tinnsø
Vil du hjelpe
ham bygge op
fred og lykke
derfor i*

Interesse og lykke
"Hvad du evner kast av
i de nærmeste krav."